

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR VE BOĞAZİÇİ MEDENİYETİ

Abdullah Uçman

Vefatının 60. Yılı Dolayısıyla

■ Daha ziyade İstanbul'un, özellikle Boğaziçi'nin tabii ve tarihî güzelliklerini anlattığı eserleriyle tanınan Abdülhak Şinasi Hisar, 14 Mart 1888 tarihinde, anne tarafından büyükbabası Tophâne-i Âmire kâtiplerinden Muhtar Bey'in Rumelihisarı'ndaki yalısında dünyaya gelir. Babası, Türk basın tarihinde önemli bir yeri olan *Hazîne-i Evrak* (1881-1882), *İnsaniyet* (1882), *Mürüvvet* (1887) ve *Ceride* (1908-1909) dergilerini yayımlayan Mahmud Celâleddin Bey, annesi son Belgrat muhafızı Selim Paşa'nın torunu Neyyir Hanım'dır. Devrin tanınmış simalarından biri olan babası, Tanzimat sonrası şair ve yazarlarından Şinasi ile Abdülhak Hâmid'e duyduğu hayranlık dolayısıyla, ilk çocuğuna Abdülhak Şinasi adını koyar. Daha çok Türk matbaacılığı ve basın tarihiyle ilgili neşriyatıyla tanınan Selim Nüzhet Gerçek de Abdülhak Şinasi'nin kardeşidir.¹

Çocukluğu, kültürlü bir aile ortamı içinde bütün örf ve âdetleriyle canlı bir şekilde yaşamakta olan Boğaziçi yalılarıyla Büyükkada ve Çamlıca köşklerinde geçen Abdülhak Şinasi, bu sırada âdeta bir masal dünyasında yaşar. Doğduğu Rumelihisarı'ndaki yalıda Mevlevi muhibbi büyükanne Nâzperver Hanım, büyükbaba Muhtar Bey,

¹ Abdülhak Şinasi Hisar'ın hayatı, eserleri ve edebî şahsiyeti hakkında daha ayrıntılı bilgi için şu kaynaklara bakılabilir: Sermet Sami Uysal, *Abdülhak Şinasi Hisar-Hayati, Sanati, Eserleri*, İstanbul 1960; Mustafa Baydar, *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar*, İstanbul 1960, s. 95-98; Cevdet Kudret, *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman*, C II, Ankara 1970, s. 380-390; Rauf Mutluay, *50 Yılın Türk Edebiyatı*, İstanbul 1973, s. 584-585; Tahir Alangu, *100 Ünlü Türk Eseri*, C II İstanbul 1974, s. 1242-1253; Necmettin Turinay, *Abdülhak Şinasi Hisar*, İstanbul 1988; Ahmet Oktay, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı 1923-1950*, Ankara 1993, s. 805-831; Taha Toros, *Türk Edebiyatında Altı Renkli Portre*, İstanbul 1998, s. 151-168; Necmettin Turinay, *Türkçenin Büyük Vîrâsı Abdülhak Şinasi Hisar*, Ankara 2018.

kızları Neyyir Hanım, damat Mahmud Celâleddin Bey, torunları Abdülhak Şinasi ve Selim Nüzhet ile mürebbiyeler, hizmetçiler, uşaklar, kalfalar ve aşçılarından meydana gelen kalabalık bir aile yaşamaktadır.

Abdülhak Şinasi 1905 yılında, biraz devrin genel havası, biraz adları gençler arasında bir efsane gibi dolaşan Jön Türkler'in tesiriyle, gizlice Paris'e kaçar. Burada önce École Libre des Sciences Politique'e kaydolur; arkasından Paris'te faaliyet gösteren Jön Türklerle tanışır ve onların bir kısım siyasi faaliyetlerine katılır. Paris'te sık sık görüştüğü şahsiyetler arasında Jön Türk hareketinin lideri Ahmed Rıza Bey ve Prens Sabahattin ile kendisi gibi İstanbul'dan gelmiş bir öğrenci olan Yahya Kemal ile kardeşi Nihat Reşat (Belger) da bulunmaktadır.

Mizaç itibarıyla politikaya pek yatkın olmaması dolayısıyla onun Paris'te devam ettiği asıl çevre, devrin sanatçı, şair ve edebiyatçılarının mekânı olan Quartier Latin olur. Abdülhak Şinasi, uzun süre etkisi altında kalacağı Maurice Barrès, Jean Moréas, Emil Fauget, Henri de Régnier ve Jean Cocteau ile burada tanışır ve sık sık düzenlenen sanat toplantılarına katılır. Paris'teki hayatının önemli bir kısmını bu şekilde bir kültür ve sanat muhiti içinde geçirir.

Abdülhak Şinasi'nin Paris'te daha çok sanat ve edebiyat çevrelerinde geçen hayatı 1908 yılına kadar devam eder; II. Meşrutiyet'in ilanını takip eden günlerde belli bir sanat zevkine sahip, Batı kültürünü yerinde tanımış genç bir Türk aydını hüviyetiyle İstanbul'a geri döner. Paris'ten yeni gelmiş genç bir edebiyat heveslisi olarak İstanbul'daki kültür ve edebiyat çevrelerinde büyük bir heyecan ve ilgiyle karşılanan Abdülhak Şinasi, o sırada henüz hayatta bulunan önceki nesilden bütün Osmanlı edebiyatçılarıyla da tanışır ve kısa zamanda kendisini geniş bir edebiyatçı topluluğunun ortasında bulur.

Paris'ten İstanbul'a döndükten ancak on yıl kadar sonra, yani 1918 yılından itibaren devrin çeşitli dergilerinde biraz Yahya Kemal, biraz da Ahmet Haşim tesiri altında "Saatler ve Mevsimler" başlığıyla ilk şiir denemelerini yayımlayan Abdülhak Şinasi'nin asıl yazı faaliyeti Mütareke yıllarında başlar. 1921 yılında, önce, Yahya Kemal'in idaresi altında çıkan *Dergâh* mecmuasında "Kıtaplar ve Muharrirler" başlığı altında ilk edebî tenkitlerini neşreden Abdülhak Şinasi, aynı yıl *Yarın* mecmuasıyla *İleri* ve *Medeniyet* gazetelerinde edebiyat üzerine yazılar ve şiirler yayımlar. Ankara'da Balkan Birliğinde kâtip olarak çalıştığı yıllarda ise *Ülkü* mecmuasında Balkan ülkelerine dair yazılar yazar. Yine Ankara'da Dışişlerinde çalışırken *Varlık* (1933) dergisinde başladığı mensur şiir ve edebî denemelerle eski edebiyatçılar ve geçmiş zamanla ilgili hâtıra tarzındaki yazılarını *Ağaç* (1936), İstanbul'a döndükten sonra yine *Varlık* (1946-1958), *Türk Yurdu* (1955-1957) ve *İstanbul* (1955) dergileri ile *Yeni İstanbul* (1949) gazetesinde yayımlamayı sürdürür.

Babası Mahmud Celâleddin Bey'in, II. Abdülhamid rejimine muhalif bazı hareketlerinden dolayı bir süre onunla birlikte Cezâyir-i Bahr-ı Sefîd ile Beyrut'ta sürgün hayatı yaşaması dışında, Abdülhak Şinasi'nin bütün çocukluk ve gençlik yılları müreffeh bir şekilde aristokrat bir muhit içinde geçer. Paris'e gidip

de orada Maurice Barrès'le tanıştıktan ve özellikle *Geçmiş Zaman Peşinde*'nin yazarı Marcel Proust'un eserlerini dikkatle okumaya başladıktan sonra, hayata ve büyük değişim süreci yaşamakta olan Türk toplumuna farklı bir gözle bakmaya başlar. Önceleri, biraz da "Bu memlekette yaşanmaz!" sloganıyla soluğu Avrupa'da alan Jön Türkler'in etkisiyle, Türk toplumunun hayat tarzını beğenmez, hatta iptidai bulduğu eski çevresinden uzaklaşmak isterken, daha sonra aniden uyanan bir mazi şuuru ile, bu sefer çocukluk günlerinin kayıp cennetini hatıralarda aramaya koyulur.

Çocukluk günlerini, herkese nasip olmayacak bir bahtiyarlıkla, XIX. yüzyılın sonlarına doğru Boğaziçi'nde geçiren Abdülhak Şinasi'nin edebî şahsiyetinin ağırlık noktasını doğrudan doğruya mazinin hikâyesi meydana getirmektedir. Çağdaşı olan Cumhuriyet Devri yazarlarının birçoğu memlekette gerçekleşmekte olan modernleşme macerasını büyük bir heyecanla karşılayıp hikâyeye ederken, o tam tersine geçmiş zaman peşinde koşmaktadır. Mâziyi anlatırken, hem Türk milletinin Boğaziçi'nde asırlar boyu süren hayat maceraları sonunda teşekkül eden Boğaziçi medeniyetinin güzelliklerini ilk kez keşfeder, hem de içinde yaşadığı zamandan uzaklaşarak daha güzel ve anlamlı bulunduğu geçmiş zamana sığır. Cumhuriyet Devri'nde edebiyat ve kültür hayatımızda Boğaziçi medeniyetinin keşfedilmesiyle bunun çeşitli makale ve eserlerle anlatılması ilk defa Abdülhak Şinasi ile başlamış, onun arkasından bu süreç Yahya Kemal, Ruşen Eşref ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın makale ve kitaplarıyla devam etmiştir.

*

Kalemini edebiyatın değişik türlerinde dolaştıran Abdülhak Şinasi'nin eserlerini başlıca dört grupta ele almak mümkündür. İlk grupta *Boğaziçi Mehtapları*, *Boğaziçi Yalıları* ve *Geçmiş Zaman Köşkleri*'nin meydana getirdiği, daha çok çocukluk hâtıralarına dayanan yarı hatıra-yarı deneme tarzındaki eserleri; ikinci grupta *Fahim Bey ve Biz*, *Çamlıca'daki Eniştemiz* ile *Ali Nizami Bey'in Alafrangalığı* ve *Şeyhliği*'nden meydana gelen hikâyeye-roman türündeki eserleri; üçüncü grupta *Yahya Kemal*, *Ahmet Haşim* ve *Pierre Loti* ile ilgili biyografik eserleri; son grupta ise *Aşk İmiş Her Ne Var Âlemde* ve *Geçmiş Zaman Fıkraları* adlarını taşıyan bir nevi antoloji tarzındaki eserleri yer almaktadır.²

*

Edebî şahsiyetinin odak noktasını doğrudan doğruya mazinin hikâyeye edilmesi teşkil eden Abdülhak Şinasi'ye göre, Osmanlı Türkleri İstanbul'un fethinden hemen sonra, yeryüzünün en güzel köşelerinden biri olan Boğaziçi'ni keşfeder ve iki sahil boyunca başladıkları imar faaliyetleri beş asır boyunca devam eder.

² Abdülhak Şinasi Hisar'ın hayatta iken yayımlanan burada zikredilen on bir eseri dışında gazete ve dergilerde kalan yazılarının bir kısmı Necmettin Turinay tarafından derlenerek "Kitaplar ve Muharrirler" genel başlığı altında şu adlarla yayımlanmıştır: 1) *Mütareke Dönemi Edebiyatı* (2008); 2) *Edebiyat Üzerine Makaleler 1928-1936* (2009); 3) *Romana Dair Bazı Hakikatler 1943-1963* (2009); 4) *Türk Müzeciliği* (2010); *Geçmiş Zaman Edipleri* (2013).

İstanbul'un ilk fatihi olan atalarımız, fethi müteakip, yer adlarından başlayarak Türkleştirmeye giriştikleri şehrin iki sahili boyunca, beş yüzyıl zarfında "Boğaziçi medeniyeti" denilen ve Osmanlı medeniyetinin en zarif çehresini oluşturan yeni bir medeniyet kurar. İşte bu medeniyet daireisi içinde yer alan Boğaziçi'ndeki yalılar, kasırlar, sahil-saraylar ve lebiderya evlerle bunları geri planda korularla tamamlayan köşkler, saray yavrusu evler, Türk mimari dehasının ortaya koyduğu eşsiz güzellikte şaheserlerdir.

Abdülhak Şinasi'nin ancak son demlerine yetiştiği ve *Boğaziçi Mehtapları*'nda en ince ayrıntısına kadar anlattığı Boğaziçi'nin asıl güzelliği, temmuz, ağustos ve eylül aylarının on iki, on üç, tercihen on dört veya on beşine rastlayan gecelerinde bazen sayısı iki yüz elliye bulan sandallarla çıkılan ve âdeti bir şehrayini andıran mehtap sefalarıdır. Boğaziçi'nde bayram sevincine benzeyen bir heyecanla beklenen mehtaplı gecelerde, burada yaşayanların daha ziyade his, hayal ve zevk avına çıkarak ruhlarını teskin ettikleri görülür. Gecenin ne zaman ve kimin tarafından tertip edileceği haberi çok önceden fısıldandıktan sonra, Boğaziçi'nde yaşayan hemen bütün aileler mevki ve servetlerine göre günlerce süren bir hazırlığa başlar.

Yazarın çocukluk cennetini süsleyen ve asırlar boyu dilden dile nakledilen mehtap sefalarının asıl büyüğü, musiki fasıllarındadır. Ay ışığı altında, saz topluluğunun sandalı ortada olmak üzere, şehrayine katılan kabile onun arkasında olduğu hâlde harekete başlayınca, bütün geceyi ve Boğaz'ı kaplayan sessizlik arasından önce kesik kesik bazı sesler gelir, çalgılar akort edilir, arkasından birtakım mırıldanmalar ve iç geçirmeler duyulur, hemen arkasından da muhteşem fasıl başlar. Sazlar bir fasıldan diğerine geçtikçe, sandal ve kayıklardaki insan kabile de sanki bir rüyaya dalar. Bütün Boğaziçi'ni inleyen saz sesleri insan ruhunun gizli köşelerindeki sırları terennüm ederken tarifi imkânsız ruhani bir atmosfer oluşur. Boğaz'daki iki sahil boyunca aşağı yukarı dört-beş saat süren ve tabiat, musiki ve insan ruhunun âdeti sarmaş-dolaş olduğu bu rüya âleminde bir an için de olsa bütün maddi kaygılar unutulur. Bütün ruhların âdeti bir rüya ikliminde yüzdüğü mehtap sefalarında insanın iliklerine kadar işleyen musiki fasılları, şiir ve hayalin yoğunluğuyla kabileyi büyüğü bir âleme sürükler. Saatler gece yarısına yaklaşıncaya sazlar susar, hemen arkasından saz heyetinin bulunduğu sandalla birlikte bütün kabile küreklerini hafifçe kıpırdatarak, Kalender'den ağır ağır geriye dönmeğe başlar. Akıntısı pek fazla olmayan bir mevkiye varılınca, yeni bir fasıl için tekrar mola verilir. Fasıl burada sessizce dinlendikten sonra, yine topluca hareket başlar. Kimi harap, kimi muhteşem, kimi yıkılacakmış gibi bel vermiş yalılarının önünden geçilerek Bebek koyuna varıldığında, mazinin bir nevi sembolü olan "Sükût faslı" başlar ve şehrayine katılan herkes burada susar. Sessizlik başlar başlamaz, manevi güzelliğe kanmak üzere olan ruhlar bu kez içinde yüzdükleri maddi âlemin güzelliklerini, suları, gökyüzünü, ay ışığını, etraftaki tepeleri, mezarlıkları, servileri ve tabiatın bütün güzelliklerini sükût içinde seyretmeye koyulur. Bu fasılda özellikle hanımlar parlayan gözlerle birbirini

süzer ve hayal âlemindeki sevgililerini düşünmeğe dalar. Kafiledeki hiç kimse-
nin uyanmak istemediği ve ebediyete kadar devam etmesini arzu ettiği rüya-
nın artık bu noktasında yazar, fânîlik duygusunun iyiden iyiye hissedildiğini
belirterek “Dağılış faslı”nı haber verir. Ezanı saat beşi veya beş buçuğu bulun-
ca, saz takımı, içine gireceği yalaya varıncaya kadar çalmaya devam ederek ka-
fileden ayrılır. Böylece, Boğaziçi halkının asil zevklerinden biri olan mehtap
sefası da böylece sona erer.

Saz kafilesi daha ziyade ya Kanlıca’daki Suphi Paşazâde Sami Bey’in yalısına
gider, kafile de birer ikişer İstinye ile Yeniköy arasında dağılır ya da Yeniköy’de
Sait Halim Paşa’nın yalısına misafir olur.

Abdülhak Şinasi’ye göre, mezarlıklar, serviler ve mezar taşlarıyla çevrili, öbür
âlemdekilerle âdetâ aynı havayı teneffüs eden Boğaziçi halkının bu ulvi ve
ruhani havada sadece iki his ruhlarını doyurmaya kâfi gelir. Bunların biri, o
gün henüz yok olmamış tabiat güzellikleri ve sevgisi, diğeri ise musiki zevki-
dir. Farklı bir yaşama üslubu, değişik bir edebiyat ve musiki zevki ile şehrin
diğer semtlerinde yaşayan insanlardan ayrılan Boğaziçi halkı, Boğaz’ın esrarlı
güzelliklerini yudumlarken, kendilerine sunulan nimetlerin de farkında, bu
nimetlerden en güzel şekilde faydalanmaya çalışır.

Bu mütevekkil insanların meydana getirdiği ve Abdülhak Şinasi’nin onları bü-
tün teferruatıyla anlattığı Boğaziçi medeniyeti, aslında içine kapalı ve son de-
rece ahenkli bir medeniyettir. Sokak satıcılarından yalıların hizmetkârlarına
varıncaya kadar hemen herkes musiki fasıllarının ritmine benzeyen bu me-
deniyet dairesindeki kurulu düzene ayak uydurmak zorundadır. Yoğurtçular
yoğurtlarını, helvacılar helvalarını, zerzevatçılar sebzelerini satarken sesleri-
ni belli bir ahenge uydururlar. Kıyafetleri önceden belirlenmiş olan kayıkçılar
bile küreklerini belli bir ritme uydurarak çeker. Hatta dilenciler dahi haftanın
belli bir günü dua yahut ilâhi okumak suretiyle dilenirler.

Yer yer benzer duygu ve hâtıraların dile getirildiği *Boğaziçi Mehtapları*, bir ba-
kırma bütünüyle, Boğaziçi’nde yaşanan hayatın, tabiatla uyum içindeki mede-
niyetin ve tarihin aynası gibidir. Eserinde, tabiatla tarih duygusunun her ta-
rafına sinmiş olduğunu gördüğümüz Abdülhak Şinasi, yılların ardından mazi
cennetinde kalan o eşsiz güzellikleri anlatırken, o kaybolmuş âlemde âdetâ
yeniden yaşar. Kandiller sönüp de herkes dağıldıktan, bir medeniyet ve hususi
bir âlem kaybolup yok olduktan sonra ona düşen de, o âlemde geçirdiği mutlu
zamanları hatırlamak, onların canlı kalması için de, *Boğaziçi Mehtapları*’nda
olduğu gibi, onları kendine has farklı bir üslupla sergilemektir.

Abdülhak Şinasi, *Boğaziçi Mehtapları*’nın bir nevi devamı olan *Boğaziçi Yalıla-
rı*’nda ise, yine çocukluk hatıralarının aynasından bu defa içinde doğup bü-
yüdüğü Rumelihisarı’ndaki yalı ile, sık sık gittikleri yengesinin Kanlıca’daki
yalısı çevresinde II. Abdülhamid Devri yalılarının iç dünyasından ve burada
yaşayan insanlardan bahsedecektir.

Boğaziçi Yalıları'nda, Boğaz'ın iki yakasını süsleyen yalılara tarihî ve estetik bir gözle bakmaktan ziyade, onları çocukluk hatıralarının ışığı altında ele alan Abdülhak Şinasi, daha çok, yalıların içini dolduran geçmiş zaman eşyalarıyla manevi çehrelerini meydana getiren insanlar ve özellikle burada yaşayan kadınlar üzerinde durur. Ona göre, Boğaziçi'nde teneffüs edilen manevi hava, insan ruhunu saran bütün kötülükleri temizlemeye kâfidir. Burada şehrin her türlü dağdağasından uzak, sessiz ve sakin bir hayat yaşandığı için, akşamla birlikte çöken hüznün saatleri dışında, geçen zamanın farkına dahi varılmaz. Abdülhak Şinasi'nin çocukluk dünyasını büyüleyen Kanlıca'daki yalı ve bu yalıda yaşayan insanlar, aslında Boğaziçi'nde yaşanan tarihin de bir sembolü ya da belgesi gibidir. Aile fertlerinin hemen hepsini yaşlı kadınların oluşturduğu söz konusu yalı halkını hayata bağlayan yegâne bağ, dinî disiplin, ahiret inancı ve içinde yetişmiş oldukları medeni üsluptur. Konuşmaları, susmaları, hâl ve hareketleriyle âdeti devamlı şekilde şiir söyleyen bu ümmi kadınlar, Boğaziçi'nin derin ve ruhları olgunlaştıran ikliminde büyümüşlerdir. Yaz geceleri bütün Boğaziçi halkıyla beraber onlar da içki içer gibi kadeh kadeh mehtabı yudumlar.

Boğaziçi'nde mevcut müesses düzen hayatın hemen her safhasına öylesine sinmiştir ki, gayrimüslim kadınların sandal gezmelerine çarşaf giyerek, Pierre Loti gibi yabancı erkeklerin ise şehirde başlarına fes geçirerek dolaştıkları görülür.

Kanlıca'daki yalıda küçük çocuğu büyüleyen, masala benzeyen bir eski zaman odası vardır. Küçük çocuk, geçmiş zamanla ilgili hülyalara dalmak, kaybolan zamanın içinde dolaşmak istedikçe, tek başına bu havuzlu odaya kapanır. Eski zamanları düşünmek, kaybolan hatıraların rüyasını yaşamak için bu, sık sık tekrarlanan bir usuldür. Abdülhak Şinasi, mesut çocukluk günlerini hatırladıkça “Şimdi ben kendimi cennetten düşmüş bir adam gibi hissediyorum.” der. Bu cennet, Büyüka'da büyükbabasının köşkü ve bahçesidir.

Kitabın sayfaları ilerledikçe, yazarın zaman zaman müthiş bir “fânîlik” duygusuna kapıldığı da olur. Onun, ebediyeti maddi âlemde ve eşyalarda araması, yokluk duygusu üzerinde uzun uzadıya düşünmesi, çabucak bedbaht olmasına sebep olur. Onda kendisini derinden derine hissettiren fânîlik duygusuyla, yalılarda yaşayan kadınların özellikle akşam saatlerinde aynalar karşısında duygulanmaları tam bir bütünlük oluşturur. Akşam saatlerinde bilhassa grup vakti ona, günün sona ermesiyle birlikte bir bakıma insan ömrünün de sona erişini hatırlatır. Yazar, kitabın “Yıkılan Yalı” bölümüyle, yalılarla birlikte hiçbir acıma hissi uyanmadan yok edilen, satılan ve dağılan bir medeniyete kendince âdeti bir ağıt yakar. Arada sırada: “Acaba onlar sahiden var mıydı? O insanlar hakikaten yaşamışlar mıydı?” diye kendi kendine şüpheyile bazı sorular yöneltirken, bu yıkılışı bir nevi sessiz şeylerin bozgununa benzetir.³

³ Bu konuda bk. Ömer Faruk Akün, “Boğaziçi Mehtapları”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (DİA), C VI, İstanbul 1992, s. 262-265; Nesrin Tağızade Karaca, *Abdülhak Şinasi Hisar'ın Eserlerinde Geçmiş Zaman ve İstanbul*, Ankara 1998; Şafak Güneş Gökdoğan, *Abdülhak Şinasi Hisar'ın İstanbul'u*, İstanbul 2008.

Çocukluğu herkese nasip olmayan bir çevre içinde geçen Abdülhak Şinasi, Boğaziçi ve geçmiş zaman serisinin üçüncü kitabı olan *Geçmiş Zaman Köşkleri*'nde ise, içinde büyüdüğü ve hâfızasında canlı hâtıralar bırakan büyükbabasının Büyükkada'daki köşkü ile Çamlıca'daki Deli Enişte'nin köşkleri etrafında masala benzeyen yine o kaybolmuş bir dünyayı hikâye eder.⁴

*

Sanatı ve sanatkârane duyarlılığı zaman zaman asaletleştirmek suretiyle bir nevi tabu hâline getirmeye çalışan Abdülhak Şinasi, bir kısım eserlerinde, dinin verdiği teselli ve imanı, kendisinin sanatta bulduğunu da itiraf etmekten geri durmaz.

Boğaziçi'nin eşsiz güzelliklerini anlattığı eserlerinde “Bu geniş manzaraların içimde *panthéiste* bir ruh açmış olduğunu sonradan duydum ve düşündüm” diyen Abdülhak Şinasi Hisar'ı yenileşme dönemi Türk edebiyatı tarihinde, ülkemizde özellikle XIX. yüzyıldan itibaren görülmeye başlayan sığ gerçekçilik ve pozitivism gibi kaynağı dışarıda bulunan akımlara karşı, insanın iç dünyasına; geçmişin hatıralarına, özellikle tarihe, toplumumuzun millî ve manevi değerlerine ön planda yer veren bir grup yazar arasında ele alıp değerlendirmenin daha isabetli olacağı anlaşılmaktadır.

⁴ Mehmet Kaplan, “Geçmiş Zaman Köşkleri”, *İstanbul*, Sayı 4, Nisan 1956; *Edebiyatımızın İçinden*, İstanbul 1978, s. 155-160.